

1. Inflacioni

Paraqet nje semundje makroekonomike dhe konsiderohet si nje problem shqetesues per ekonomine ne teresi dhe per firmat dhe kosumatorët ne veqanti. Pra inflacioni sisipas qeverise kosiderohet si pika me stabilizuese makroekonomike. Inflacioni matet ne baze te indeksit te qmimeve.

Kuptimi I inflacionit

Me inflacion kuptojme ngritjen e vazhdueshme te nivelit te pergjithshem te qmimeve, pra ky ndryshim I nivelit te qmimeve pra infaliconi matet me normen e inflacionit e cila llogaritet:

$$\text{Norma e infalcionit}(t) = \frac{\text{Niveli i qmimeve}(t) - \text{Niveli i qmimeve}(t-1)}{\text{Niveli i qmimeve}(t-1)}$$

Pra infalcionit eshte nje dukuri ekonomike qe shpreh ngritjen e nivelit te pergjithshem te qmimeve dhe jot e qmimeve te mallrave ose sherbimeve te veqanta por te pergjithshme.

Krahas inflacionit me ndryshimin e niveleve te qmimeve lidhet edhe term ate tjere ekonomike si deflacioni dhe desinflacioni:

Deflacioni- paraqet proqesin e renies se nivelit mesatar te qmimeve nen nivelin e qmimeve te periudhes paraardhese, pra mund te thuehet se eshte infalcion negative.

Desinflacioni- paraqet renien e nivelit mesatar te qmimeve mirpo duke mbetur mbi qmimet mesatare te periudhes paraardhese.

Pra perderisa inflacioni shpreh ndrysimin e nivelit te qmimeve pra ngritjen e saj athere ajo shprehet permes indekseve te qmimeve. Perllogariten 3 indekse te pergjithshme qmimesh: CPI(indeksi I qmimeve te kkonsumatorit, PPI(indeksi I qmimeve te prodhuesit dhe deflatori I GDP.

1.Indeksi I qmimeve te kosumatorit(CPI)- eshte tregues qe sherben per matjen e infalcionit. Pra CPI mat koston apo shenzimet e nje shporte tregu mallrash dhe sherbimesh qe konsumohen nga nje familje qytetare qe konsumohen nga nje periudhe e ndryshme. Kjo shporte tregu ne SHB perfshin 365 lloje mallrash dhe sherbimesh dhe per te llogaritur CPI mblidhen te dhenat per 21.000 familje qytetare ne 91 zona te vendit.

$$\text{Norma e infalcionit} = \frac{\text{CPI}(t) - \text{CPI}(t-1)}{\text{CPI}(t-1)}$$

2.Indeksi I qmimeve te prodhuesit(PPI)- ky indeks mat nivelin e qmimeve te shitjes me shumice, pra nivelin e qmimeve ne stadin e prodhimit.

3.Deflatori I GNP- kujtojme se deflatori I GNP llogaritet si raport I GNP nominal me GNP real shprehur ne perqindje pra.

$$\text{Deflatori I GNP} = \frac{\text{GNP nominal}}{\text{GNP real}} \cdot 100$$

ky raport shpreh nje idneks me te pergjithsme te qmimeve sepse ai perfshin qmimet e te gjitha mallrave dhe te sherbimeve dhe me se miri e llogarit nivelin e inflacionit. Dhe ekonomistet defaltorin e GNP e konsiderojne si nje mates me te mire te inflacionit se sa CPI dhe PPI.

Llojet e infalcionit

Inflacioni klasifikohet net re kategori:

Inflacioni I moderuar- qe ndodh kur niveli I pergjithshem I qmimeve ngritet ngadale, pra kemi te bejme me infalcion te moderuar kur noram e tj shprehet me nje numer njeshifror.

Inflacioni Galopant- kemi te bejme me kete lloj te inflacionit athere kur niveli I qmimeve fillon te rritetn me nje norme dy ose tre shifrore psh. 20% ose 200%, kur ekonomia eshte ne kete infalcion galopant besimi te paraja lekundet dhe bie.

Hiperinfalcioni- ky lloj I trete I infalcionit ndodh kur niveli I pergjithshem I qmimeve fillon te rritet shume here qdo muaj, situatat me hiperinfalcion jane kryesisht te rralla, ata jane te pranishme kryesisht gjate lufterave. Disa karakteristika te hiperinfalcionit jane:

Se pari: shpejtesia e qarkullimit te parase rritet shume shpejte, se dyti qmimet relative perfhshire edhe qmimin e punes(pagen) behen jashtzakonisht te paqendrueshme

Kostot e Inflacionit

Kostot e infalcionit jane me pak te duskhe se ato te paunsise. Ne situatte inflacioni do te kemi nje te humbur dhe nje te fituar. Pra ne periudhen e inflacionit qmimet, pagat nuk ndryshojne net e njeten mase ose ritem. Ndryshimi ne qmimet relative te mallrave dhe sherbimeve krijon dy efekte nga inflacioni:

1)inflacioni qon ne rishperndarjen e pasurise midis klasave ose shtresave te ndryshme te popullise.

2) inflacioni qon ne alokimin joefiqent te burimeve te prodhimit.

Kur kemi inflacion parat e humin vleren e tyre, vlera e paras shprehet ne sasine e mallrave dhe sherbimeve qe mund te blihen me to. Inflacioni ndodh ne qdo vend te botes, por norma e inflacionit ndryshon nga nje vend ne nje tjetet.

Kostot e inflacionit varen nga karakteri I inflacionit, pra nese ai eshte I parashikuar apo jo I parashikuar.

1)inflacion I parashikuar quhet ajo norme e inflacionit e cila mund te parashikohet nga agjentet ekonomik

2)inflacioni I paparashikueshem eshte ajo norme e inflacionit e cila kap agjentet ekonomik ne befasi.

Indeksimi eshte nje teknike e cila lidh pagesat qe behen nepermjet nje kontrate me nivelin actual te qmimeve. Kjo teknik perdoret per indkesimin e pagave, bursave te studenteve, penisoneve dhe per tranferat e tjera qeveritare, me qellim qe te shmanget efekti I inflacionit ne keto kategori pagesash.

Inflacioni quhet I balancuar kur rritja e qmimeve eshyte me te njeten perqindje per te gjitha mallrat dhe sherbimet, perndryshme infalcioni konsiderohet I pabalancuar.